

Motion

1982/83: 267

Sten Svensson och Björn Körlof Åtgärder mot narkotikamissbruket

Drogmissbruket har blivit en allvarlig kräftsvulst i vårt svenska samhälle.

När drogproblemen bara växer, är det skrämmande att höra vissa länders nonchalans mot dessa missförhållanden. Det är inte bara en legaliserad export av narkotika som är oroande, utan även den "flumkultur" som sprids över världen. I filmer görs öppen propaganda för sprit och narkotika. Internationella och även svenska artister har propagerat på scen och på skivomslag för narkotika.

Det måste till krafttag för att få bukt med denna situation. Viss modifiering av den nya sekretesslagen måste ske. En människa som med berätt mod förstör livet för andra kan inte påräkna samma skydd för den personliga integriteten som andra. Det gäller att här skydda tredje person. Polisen bör även få ökade möjligheter att gå in i narkotikaträskan för att säkra bevis. Det är politikernas ansvar att ge polis och andra myndigheter de nödvändiga förutsättningarna och besluten måste komma snabbt – medan det ännu finns tid att göra något åt problemen. Narkotikaproblemets svårighetsgrad och omfattning leder till att åtgärder måste vidtas inom ett mycket brett spektrum av samhällslivet. Vidare har det internationella och nordiska samarbetet avgörande betydelse för att förhindra införseln av narkotika i vårt land.

Ekonomisk brottslighet i samband med narkotikahandel måste bestraffas lika hårt som grova narkotikabrott. T. ex. bör ett bedrägeribrott som ingår som ett direkt led i handeln med narkotika bestraffas lika hårt som den mest förslagna narkotikalangare och inte som andra bedragare.

Att sprida narkotika är i dag ett lindrigare brott än att sprida miljögifter. Det finns ingen rim och reson i detta, utan det är nu dags att jämställa dessa brott – med andra ord – straffen för grovt narkotikabrott skall vara minst fyra års fängelse.

Jakten på narkotikan måste intensifieras. Vi måste ingripa på ett så tidigt stadium som möjligt. Insatserna kan emellertid inte enbart riktas mot produktion eller distribution. En framgångsrik narkotikapolitik måste få alla missbrukare att sluta med sitt missbruk och ge upp sin roll som kunder och medlöpare till narkotikasyndikaten och den organiserade brottsligheten. Såväl de små innehaven, som konsumtionen av narkotika, måste bestraffas för att försvåra langning och fortsatt missbruk. Gränsdragningen mellan innehav och straffri konsumtion (rökning av hasch) har åter kommit i blickpunkten genom ett överprövningsbeslut av riksåklagaren (RÅ:s beslut

82-11-05, ÅD 714-82). Innebörden av nämnda beslut visar att en översyn av gällande lagstiftning är nödvändig.

Vårdfrågorna är viktiga. Vi måste även få en fungerande eftervård. Beslutet om den nya LVM-lagen var som politisk kompromiss en fullträff, men som vårdlagstiftning är den näst intill oduglig. I länsrätterna tenderar dessa ärenden att få karaktär av brottsmålsprocesser, där vårdbehovet nära nog måste överdokumenteras för att dylik vård skall få komma i fråga. Långa och ambitiösa socialutredningar äger knappt pappersvärdet om missbrukaren i fråga direkt förklarar sig beredd till "frivillig vård". LVU-lagen är inte mycket bättre. Frånvaron av klart formulerade, tvingande och förebyggande styrmedel bidrar på ett olyckligt sätt till en växande förtroendeklyfta mellan domstolar och socialtjänst. Frivården är redan överbelastad och behovet av fängelseplatser ökar. Man borde ha följt våra råd och tagit fasta på "alternativutredningens" förslag på vård upp till ett års tid, inkluderande adekvat eftervård. Vad som hänt – eller rättare sagt: vad som inte hänt – bekräftar att vår bedömning var mera riktig än den mittenregeringen gjorde.

Det kan inte vara förenligt med samhällets intressen att fler popgrupper och enskilda musiker mer eller mindre öppet propagerar för narkotika i olika former. Ungdomen är mycket oskyddad. Vad vi här måste kräva är att inga former av samhällsstöd får gå till grupper, som i den ena eller andra formen gör reklam för narkotika eller bagatelliserar haschmissbruket.

Vi skall inte tumma på tryckfriheten, men vi kan i alla sammanhang påpeka vilka enskilda och grupper, som har narkotikan i sitt budskap. Då tvingas de hela tiden in i en försvarsposition, som blir alltmer ohållbar med tiden. Vi måste få ett stopp på "flumkulturen" – nästa steg för ungdomar blir annars en utveckling där narkotikabrottslighet och drogmissbruk i förening med arbetslöshet och utslagning och där bristen på livsinnehåll skapar en social och kulturell misär. Kort sagt: ett slags "slumkultur". Faran är att vi låter det gå så långt att blott två vägar återstår: antingen ger vi upp och får erkänna att problemen vuxit oss över huvudet, att Sverige är och kommer att förbli ett narkotikasamhälle, eller också tvingas vi till så hårda och drastiska ingrepp att grundläggande demokratiska värden äventyras.

Slutsatsen kan därför bara bli en: Vi måste redan nu på alla fronter slå tillbaka mot narkotikan – medan det ännu finns tid att göra något!

Narkotikakommissionen

Den nya socialdemokratiska regeringen har tillsatt en narkotikakommission. Det är bra att socialdemokraterna vaknat till liv i dessa frågor. Det har varit skralt med intresset tidigare.

I motion 1981/82:207, väckt under den allmänna motionstiden i januari 1982, föreslog vi att en narkotikakommission skulle tillsättas. Men då fanns det inget socialdemokratiskt intresse för saken.

Nu är det emellertid inte kommissionen som sådan som är det viktiga – utan vilka arbetsuppgifter och befogenheter som man konkret är beredd att ge den. Vi har för vår del angett några riktlinjer för ett sådant arbete. Vid jämförelse med de direktiv som regeringen givit kommissionen, finner vi att arbetet inte kommer att kunna bedrivas på den höga ambitionsnivå som vi förordat i den nyssnämnda motionen.

Narkotikakommissionens arbete är således angeläget, men i sig otillräckligt. Kommissionen fyller en stor uppgift som uppsamlare av basfakta och som opinionsförmedlare. För att upplysningen bland allmänheten skall få tillräcklig effekt, måste bakgrunden tecknas noga så att rätta angreppspunkter kan varseblivas.

Opinionsutvecklingen

Den svenska utvecklingen under 1960- och 1970-talens "liberala syn" på missbruksproblematiken innehåller ohyggligt dyrköpta erfarenheter som måste analyseras omedelbart. Fakta i ärendet är fortfarande tillgängliga och de inblandade kan alltså nås med utfrågning. De lärdomar som då kan hämtas fram kan få direkt betydelse för en saklig narkotikapolitik under 1980-talet.

Vidare framstår det mot bakgrunden av allt mänskligt lidande i narkotikans spår som ett ofrånkomligt etiskt krav att den defaitistiska (knarkliberala) linjens företrädare moraliskt inser sitt ansvar. (Man kan här jämföra med de successivt skärpta straffsatserna för kommersiella narkotikabrott.) Ett samhälle, som ej vill försvara sina inre linjer, kan ej bestå. I sin tur medför en uppgörelse av detta slag att ett motstånd mot en seriös narkotikapolitik undanröjs.

En första framgång har dock vunnits men skall konsolideras. Allmänna opinionen och myndigheters attityder har skärpts. Bäst belyses detta av inställningen till cannabis (hasch och marijuana). Längre kunde obskyra element utnyttja den utbredda aningslösheten för att propagera för att cannabis var oskyldigt och borde legaliseras. Den svenska tillnyktringen har satt spår utomlands. T. o. m. i Holland och USA är det nu etablerad kunskap att cannabis är farligt.

Kampen mot narkotikahandeln, särskilt dess grövre former, är numera sanktionerad som ett viktigt samhällsintresse av de flesta instanser. Den skall föras vidare. Polis och tull skall ha tillräckliga resurser, bl. a. fler narkotikahundar.

Ändå vet vi att vi ej når tillräcklig effekt enbart på dessa vägar. Risk finns att svenska folket köper sig fritt från direkt ansvar genom att se detta enbart som en ekonomisk fråga. Lika viktigt är att polisen får moraliskt stöd och aktiv hjälp till spaning av allmänheten. Det senare kan synas vanskligt att lansera men är egentligen ett prov på halten i engagemanget för ett narkotikafritt samhälle.

För att ge detta verklig trovärdighet bör vi förankra det även i tiden: en narkotikafri generation redan på 1980-talet. Nu kommer så sakteliga grupp efter grupp vandrande in på dessa vägar och tack vare förstärkningseffekter kan processen påskyndas. Senast har kända estradartister ställt upp. Målsättningen är inte utopisk.

Nästa steg blir att omsätta engagemanget i handling. Detta sker bäst genom att gå på småhandeln. Toleransgränsen kan där ej tillåtas gå mellan "litet och mer". Den måste dras mellan "intet och något".

Allmänhetens svar på frågan, om vi skall ha ett narkotikafritt samhälle, måste prövas i dess egen närmiljö. Lokala program av typen: ett narkotikafritt X-stad bör stödjas.

Samhällsreaktionen är viktig. Den skall vara obligatorisk och komma prompt. Varje övertramp skall beivras. Det är därvid viktigast att alltid något sker, som uttrycker samhällets avvisande. Åtgärdesregistret bör bli föremål för en översyn.

Vård och behandling

Påträffande behandlingsfall skall snabbt åtgärdas. I princip skall behandlingsskyldighet åvila missbrukaren. Självklart skall alla behandlingsmiljöer vara narkotikafria (undantag endast på medicinska grunder och strängt kontrollerade). Även kriminalvårdsanstalter skall hållas narkotikafria. Eljest motverkas själva syftet med behandlingen, vars mål just måste vara narkotikafrihet.

Mycket viktigt för behandlingsmöjligheterna i den slutna vården är att tillräckligt differentierade vårdresurser finns; avseende program, vårdstruktur, patienturval och vårdtider m. m. Stöd bör alltså ges åt seriöst ideellt arbete, men med motsvarande skyldighet att redovisa resultat. Däremot behövs ej centraldirigering av vårdinnehållet.

Effektivisering av stödet åt högriskgrupper påfordras. Dessa skall alltid kartläggas på resp. orter och insatser skräddarsys i varje särskilt fall. Särskild omsorg bör ägnas åt missbrukarnas familjer. Dessa bär nämligen ofta ett tungt lidande och de behöver verkligen ett positivt stöd. Tendensen att främst söka syndabockar är inhuman och motverkar ett konstruktivt behandlingsarbete.

Narkotikautvecklingen i vår omvärld måste aktivt bevakas. Detta gäller särskilt i fråga om missbruksmedel (nya sådana dyker upp och äldre etablerade får ny spridning, t. ex. kokain). Preventions, bekämpnings- och behandlingsmetoder som etableras utomlands bör studeras.

Åtgärdsprogram

I våra motioner 1981/82:207–210 har vi givit en utförlig bakgrundsbeskrivning av narkotikaproblemen. Vi skall inte upprepa den här, utan hänvisar till

motionerna i fråga. Däremot skall vi återge och vidareutveckla åtgärdsdelen i det följande.

Narkotikamissbruket måste bekämpas målmedvetet och beslutsamt. Den i USA och Västeuropa utbredda debatten om legalisering av narkotika som cannabis, kokain och heroin kräver förebyggande lagstiftning. Därför måste även svensk lagstiftning skärpas. Generellt sett måste åtgärderna nå missbrukarna på ett tidigare stadium.

Den hittillsvarande narkomanvårdspolitiken har icke kommit till rätta med problemen. Med en fastare hållning från statsmakternas sida hade sannolikt många ungdomar i tid kunnat få hjälp mot missbruket och dess följder. Spridningen av narkotikamissbruket hade också hejdats.

För att komma till rätta med narkotikamissbruket och den brottslighet som har samband därmed fordras nu samlade samhällsinsatser under lång tid mot alla grenar av narkotikaproblemet.

På kort sikt måste samhällets resurser inriktas på främst följande åtgärder:

1. Påföljdsfrågorna bör omarbetas (krav skall kunna ställas på missbrukaren).
2. Narkotikastrafflagen måste skyndsamt ses över (straffet för grovt narkotikabrott höjs till minimum 4 års fängelse och jämföras med straffnivån för grovt spridande av gift).
3. Allt innehav och bruk av narkotika beivras.
4. Polisens spaningsmetoder och resurser förbättras.
5. Gränsbevakningen skärps. Samarbetet mellan de nordiska länderna byggs ut med avsikt att stoppa införseln av narkotika till Norden.
6. Aktiva åtgärder som syftar till en narkotikafri kriminalvård.
7. Vårdlagstiftningen LVM och LVU omarbetas (frånvaron av klart formulerade styrmedel bidrar till en förtroendeklyfta mellan domstolar och socialtjänst).

På lång sikt måste åtgärder vidtas för en effektiv attitydpåverkan:

1. Föräldrarnas och övriga vuxnas ansvar för det uppväxande släktet måste slås fast.
2. Betydelsen av en god fostran av barn och ungdom i hem och skola måste uppmärksammas mer.
3. Positiv normbildning, grundad på värderingar som har sin grund i en kristen livssyn måste främjas.
4. Intensifierade informations- och utbildningsinsatser i förebyggande syfte.
5. Positiva förebilder måste skapas. Alla tendenser till att förhålliga negativa förebilder skall bekämpas.

Vi skall i det följande närmare utveckla dessa åtgärdsförslag.

Ökade resurser till polis och kriminalvård

Om narkotikapolisen inte förenas med en fast kriminalpolitik förblir den verkningslös – och tvärtom – om kriminalpolitiken inte får ett intimt stöd av en narkotikapolitik med buffert i form av tillämpad sociallagstiftning, kommer de redan överbefolkade fängelserna att behöva bli ännu fler för att ta sig an offren för en utbredd narkotikamarknad.

Utan samordnad politik kommer missbruket att nå sådan omfattning att avkriminalisering av vissa narkotikabrott samt legalisering av vissa narkotiska preparat kan framstå som en sista oundviklig åtgärd för att i någon mån vidmakthålla respekten för lag och rätt i ett narkotikaöversvämmat samhälle som vill undå rättssystemets sammanbrott till följd av överbelastning.

Erfarenheterna från kriminalvården både när det gäller anstaltsvård och frivård ger vid handen att möjligheterna att rehabilitera narkotikamissbrukare är mycket begränsade och att resultatet av vården trots en ofta engagerad insats av personal och frivilliga övervakare inte är godtagbart. Ökade resurser i form av personalförstärkning och andra åtgärder inom kriminalvården torde visserligen kunna förbättra behandlingsresultatet. Det framstår likväl som tveksamt om resultatet skulle stå i rimlig proportion till de kostnadsökningar som i så fall blir nödvändiga. Detta ger anledning att betona vikten av att narkotikahanteringen stoppas på ett så tidigt stadium som möjligt.

Erfarenhetsmässigt införs den största delen av narkotikan till fängelserna genom besök till de intagna.

Restriktivare regler måste därför tillämpas för besökande till interner med narkotikabrott i domen eller med pågående narkotikamissbruk och framför allt på de slutna anstalterna.

Man bör begränsa penningbehovet för internerna. I dag är gränsen 300 kr., men det cirkulerar hundratusentals kronor på anstalterna. Bestämmelserna vad gäller brevgranskning liksom rätten att utnyttja telefonautomater måste skärpas för interner med narkotikabrott i domen eller med pågående narkotikamissbruk. Regelbunden permission bör inte heller medges för intagna i slutna anstalt som använt eller innehaft narkotika.

Obligatorisk identitetskontroll av besökare till de intagna bör också införas.

Narkotikan styr i dag inte bara internerna på anstalterna utan dessa har i dag möjlighet att kunna fortsätta sin verksamhet inifrån anstalten. Det är därför viktigt att förstärka visitationspatrullerna som faktiskt än så länge endast är på prov. Visitationspatrullerna har hittills visat ett mycket gott resultat inne på anstalterna.

Det är ett mycket rimligt krav att första försvarslinjen måste gå genom att stänga ute langarna. Det är ett oeftergivligt krav att kriminalanstalterna skall vara narkotikafria. Den som vårdas på anstalt måste rimligen kunna garanteras att få vård i en drogfri miljö!

När det gäller straffavtjänandet för personer som dömts för grovt narkotikabrott till fängelse i två år eller mera måste särskild restriktivitet iaktas i fråga om permissioner och villkorlig frigivning. Det kan ifrågasättas om inte samma restriktivitet bör tillämpas i fråga om alla intagna som dömts för grovt narkotikabrott även om strafftiden är kortare än två år.

Med tanke på de förfinade metoder narkotikalangarna numera ofta använder och den förslagenhet de visar ställs stora krav på de polismän som deltar i narkotikaspäningen. Polisens utrednings- och spaningsmetoder måste anpassas till den verklighet som råder. Narkotikahandlare och smugglare använder sig av distributionsmetoder som gör det nödvändigt för polisen att nödsakas använda lika avancerade metoder. Det erfordras en ny straffprocessuell lagstiftning, bättre möjligheter att kvarhålla och öppna postförsändelser, att vidta husrannsakan och beslag, telefonavlyssning och i vissa fall vid grova brott avlyssning av rum. I dessa sammanhang är behovet av andra tekniska hjälpmedel av fototeknisk art, specialutrustning för spaningsfordon också nödvändiga. Det är de professionella storhandlarna som polisen genom att ges dylika resurser och befogenheter skall avslöja. Därigenom ökar möjligheterna att framför allt de ungdomar som av nyfikenhet, allmän vilshenhet, tristess eller annan anledning hänger sig åt bruk av narkotika snabbt uppmärksammas och att skyndsamma konsekventa åtgärder kan vidtas beträffande dem.

Den ekonomiska brottsligheten måste stoppas

Narkotikalagstiftningens inriktning möjliggör i dag bekämpning av själva varutransaktionerna, dvs. införsel, produktion, försäljning osv. av själva varan narkotika. Penningtransaktioner för att sköta narkotikahandel bekämpas i den mån dess olaglighet som affärstransaktioner kan bevisas såsom häleri, bedrägeri, skattebrott osv. Trots detta är den delen en lika nödvändig länk i narkotikahandeln som själva varuhanteringen.

Straffsatserna på dessa olika brott skiljer sig väsentligt från varandra, vilket leder till en snedvridning av bekämpningsinsatserna mot de lägre nivåerna i narkotikahandeln där själva varuhanteringen sker och bort från de mer kontrollerande nivåerna.

Ekonomisk brottslighet i samband med narkotikahandel kan till sin skada på samhället inte jämföras med samma brott inom legal handel. Därför bör ekonomisk brottslighet som uppenbart kan bindas till narkotikahandel bestraffas lika hårt som lagningen av de största förekommande mängderna narkotika. T. ex. bör ett bedrägeribrott som ingår som ett led i handel med narkotika bestraffas lika hårt som den mest förslagne narkotikalangare och inte som andra bedrägerier.

Skärpt gränsbevakning

Erfarenhetsmässigt är det väl känt att en stor del av den smugglade narkotikan förs in av personer som tejpar fast narkotikapreparat direkt på kroppen. På samma sätt är känt att narkotikan stoppas upp i kroppens håligheter och således icke kan anträffas i samband med kroppsvisitationer. I november 1980 påminde generaltullstyrelsen i en rundskrivelse om den aktuella lagstiftningen, vilken innebär att titta under fötter, armhålor och i håret, är att jämställa med kroppsbesiktning. Enligt rättegångsbalken (RB 23:11) får kroppsvisitation äga rum endast om det förekommer anledning misstänka att narkotika skall anträffas. På samma sätt enligt RB 28:12 får kroppsbesiktning endast utföras efter beslut av åklagare och skall utföras av läkare.

Det är viktigt med tanke på narkotikabrottslighetens konsekvenser för samhälle och enskilda att tullens effektivitet inte minskar. Tullen måste enligt vår mening kunna kontrollera en misstänkt person.

Det är nödvändigt att polis, tull och kustbevakning har moderna hjälpmedel till sitt förfogande. På senare tid har emellertid tullen fått utökade befogenheter på detta område – men motsvarande befogenheter bör även komma polisen till del.

Det finns känsliga moment i tullens och polisens narkotikaspaning vid kontrollerad införsel av narkotika över olika länders gränser. Därför är ett vidgat samarbete i Norden och mellan övriga länder i Europa nödvändigt för att tull och polis skall kunna finna smuggelvägar och komma huvudmännen och finansierarna på spåren.

Det är angeläget med en skärpt uppmärksamhet på den internationella brottslighetens förgreningar till Sverige. Detta gagnar inte minst det stora flertalet utlänningar som är här i legitimt syfte och som genomför värdefulla insatser för den svenska välfärden. Ågärder måste vidtas för att bättre kunna kontrollera och stoppa den illegala invandringen.

Föräldransvaret måste betonas starkare

Ansvar för barnens uppfostran och utbildning vilar enligt allmänt rättsmedvetande och svensk lagstiftning ytterst på föräldrarna. Hemmets och kärnfamiljens centrala roll måste betonas. Där grundläggs individens värderingar. Samhället måste främja den positiva, fostrande föräldrarollen. Det är viktigt att föräldrarna kommer med i all planering där barnen berörs. Samhället måste räkna med föräldrarna som en resurs, och ställa krav på att föräldrarna tar sitt ansvar. Ingen skall kunna strunta i var tonåringen håller hus. Ensam kan det vara svårt som förälder. Barnen kan säga att kamraten får vara ute. Då måste föräldrarna agera tillsammans. I organisationer, främst inom Hem och Skola, bör det vara ett huvudmål att sträva efter en god

totalmiljö för barnen. Det är angeläget att alla generationsmotsättningar överbryggas.

Då fritidsaktiviteter och fester anordnas, bör man eftersträva att barn och föräldrar deltar tillsammans. Om barnen inte själva kan ta ansvar, bildar de lätt egna sociala mönster, som kan vara förödande för framtiden. Goda traditioner och värderingar överfördes i bondesamhället från äldre generationer till yngre. Vi måste återuppta det sociala samarbetet igen, så långt detta är möjligt. Stabila föräldrar har större förutsättningar att hjälpa de som har svårigheter. Alla, både föräldrar och barn, måste få visa att de behövs och att alla kan göra sin insats.

Många av dagens ungdomar har inte från början fått lära sig att ta ansvar – för sig själva, för andra, för omvärlden. Framtidstron har naggats allvarligt i kanten, man ser ingen egentlig mening med att satsa på någonting. För att stötta självkänslan kan olika former av drogmissbruk bli den verklighetsflykt som man eftersträvar.

Då dagens ungdomar i vårt samhälle känner sig önskade, värdefulla och efterfrågade, när de inser att de kan göra en insats för att förändra både sin egen och andras situation, när ettsamhällsansvar blir något som känns riktigt och naturligt – då har vi nått en bra bit i narkotikabekämpningen.

Stoppa "flumkulturen"

Förbudet mot försäljning av illegal narkotika förhindrar regelrätt annonsering och skyltning vid narkotikalantering. Icke desto mindre kan narkotikaorganisationer nå ut med sitt budskap via massmedia genom indirekt marknadsföring. Mycket av den s. k. flumkulturen spelar en aktiv roll som marknadsförare av narkotika. I Västsverige har t. ex. distribuerats ett postorderhäfte, vari man saluförde de tillbehör som narkotikabrukaren behöver. Postorderhäftets illustration bär tydliga spår av flumkulturpåverkan.

Det är framförallt inom ramen för den omfattande s. k. alternativkulturen som rockmusiker, profeter för mysteriereligioner m. fl. kunnat förespråka en livsstil där narkotika spelar en större eller mindre roll. Denna indirekta marknadsföring är den synliga delen av narkotikaorganisationernas verksamhet vilket ger dem den breda kontaktyta som är nödvändig för att den illegala narkotikahandeln skall blomstra och accepteras. Öppet förespråkande för narkotika genom att förhärlika missbruket eller förringa dess skadeverkningar måste aktivt bemötas, och i grövre fall bör man överväga kriminalisering.

Den opinion som vill motarbeta en sådan lagstiftning genom att dra igång en gränsdragningsdiskussion mellan vad som är konst, dokumentation eller vetenskap å ena sidan och öppet förhärliande å den andra sidan måste bemötas. Det borde vara möjligt att skilja ut seriösa konstnärer och deras skildringar av drogupplevelser från regelrätta uppmaningar till missbruk och

deltagande i narkotikabaserade livsmönster som förekommer t. ex. på skivomslag.

En satsning på att "avglamorisera" drogkulturen som helhet måste göras. Ökad information parad med en intensiv propaganda är en väg att gå. En jämförelse kan göras med den intensiva anti-rök-kampanj som pågått några år och som lett till ett minskat rökande både bland vuxna och bland ungdomar. Det är inte längre tufft att röka – det får inte heller vara tufft att "knarka".

Det kan inte vara förenligt med samhällets intressen att flera popgrupper och enskilda musiker mer eller mindre öppet kan propagandera för narkotika i olika former. Ett exempel härpå är den internationella artisten Nina Hagens framträdande i Sverige. Gruppen Black Uhuru, som lanserats hårt i Sverige, sjöng nyligen på måndagsbörsen i TV sången "Sinsemella" som är namnet på en marihuanasort. På skivomslag har propagandan blivit alltmer vanlig. Svenska Dag Vag har givit ut skivan "Palsternacka Sativa", en direkt anspelning på det latinska namnet "Cannabis Sativa" – Cannabis! På liknande sätt distribueras budskapet i form av smycken formade som cannabisblad eller rakblad, symbol för kokain. Ungdomen är därvidlag mycket oskyddad. Idoldyrkan och oförmåga att inse riskerna med att leva som vissa "musikanter" gör många ungdomar till ett "lättfångat byte".

Vi måste skapa garantier för att inga former av samhällsstöd får gå till grupper, som i den ena eller andra formen gör reklam för narkotika. Vidare bör inga lokaler, som uppbär anslag från det allmänna, få tillåtas ta emot musiker, som propagerar för eller förhålligär narkotika. Samma sak måste gälla det övriga kulturlivet, som t. ex. bildkonsten.

Detta behöver inte innebära någon inskränkning i tryckfriheten, men vi skall i alla sammanhang påpeka vilka enskilda och grupper, som förhålligär narkotika i sitt budskap. Då tvingas de hela tiden in i en försvarsposition, som blir alltmer ohållbar med tiden.

Vårdinsatserna måste effektiviseras

Samhället måste självfallet ta hand om dem som drabbas av missbrukskadorna. Ofta är det alkoholproblemet som är narkotikamissbrukarens inkörsport. I vart fall skjuter vederbörande oftast skulden härpå. De pengar som narkotikabrukaren får från försäkringskassan går oftast direkt till nya inköp av narkotika. Vägras man sjukskrivning hos en doktor går man till nästa. Efter ett par års sjukskrivningar har missbrukaren eventuellt besökt något av rehabiliteringsalternativen, arbetsvård eller behandlingshem. Efter en tid, då man uttömt hela den terapeutiska arsenalen utan resultat, är det icke ovanligt att vederbörande förtidspensioneras.

En framgångsrik narkotikapolitik kan inte enbart ha motivet "dålig uppväxtmiljö" som utgångspunkt. Missbruket representerar snarare ett inlärt tillstånd. Det är det inlärdas beteendet som skall förändras och först då

kan individen få en annan attityd och kan frigöra sig från sitt beroende. Det måste således bli fråga om en behandling där man lär missbrukaren en ny livsstil – ett nytt beteende! Den nya lagstiftningen – LVM – är, som vi redan påpekat, behäftad med betydande brister. Behandlingstiden – två månader (!) – är alldeles för kort. Att förändra ett inlärt beteende erfordrar minst ett års behandling för att kunna innefatta en framgångsrik rehabilitering av en missbrukare. Besluten om denna form av vård skall dessutom vara lokalt förankrade och fattas av socialnämnd. Erfarenheterna – och de är entydiga – visar att korttidsavgiftning, vare sig den sker på psykologiska eller sociala grunder, omgående leder till återfall i missbruk.

Avgörande för om insatserna skall bli framgångsrika är att rehabiliteringskedjan kan hållas intakt till dess att en god återanpassning av missbrukarna kan konstateras. För detta ändamål måste åstadkommas en bättre fungerande eftervård. På detta sätt kan riskerna för återfall i förnyat missbruk elimineras. Vård- och övervakningsresurserna måste således få en sådan utformning att detta krav kan säkerställas.

En framgångsrik vård av drogmissbrukare är den som kan sättas in på så tidigt stadium som möjligt. Det har förekommit att barn har kommit in i en missbrukssituation redan vid 12–15 års ålder. En uppsökande verksamhet och en uppföljning av alla omhändertagna är nödvändig. Fältsekreterarorganisationen måste effektiviseras, bl. a. genom aktiva utbildningsinsatser. Läkare och annan sjukvårdspersonal måste få bättre utbildning i att spåra bakom olika sjukdomar liggande missbruksproblem. Vi måste öka möjligheterna till tvångsingripanden mot dem som idkar grovt bruk av narkotika, då vederbörande riskerar att skada sig själv eller annan och då möjligheterna till frivilliga insatser uttömts.

Effektivare organisation

Om samhällets resurser skall kunna utnyttjas på ett riktigt sätt måste två viktiga förutsättningar vara uppfyllda:

1. Insatserna måste riktas mot den allvarligaste brottsligheten och särskilt mot dess svagaste länkar.
2. De resurser som utnyttjas måste mot bakgrund av vad de riktas mot vara allsidigtsammansatta. De måste kunna arbeta snabbt och effektivt utan hindrande byråkratiskt och administrativt krångel i form av t. ex. gränsdragningen mellan myndigheter.

Narkotikaproblemet har nu nått en sådan omfattning, oaktat ökade traditionella samhällsinsatser, att helt nya metoder och insatser erfordras. Många människor upplever detta problem som en allvarlig fara för vårt samhällsliv och rättssäkerhet. Fortsatt arbete inom de traditionella mönstren kommer att leda till risk för att tilltron till vårt samhälles möjligheter att på

allvar komma åt narkotikabruket undergrävs med alla de risker och konsekvenser detta kan medföra.

Samhället besitter i själva verket stora resurser för förebyggande och bekämpande åtgärder inom narkotikaområdet. Men dessa resurser är splittrade i vad gäller både organisation och ansvar.

Myndigheter, såsom skola, socialvård, polis, domstolar och kriminalvård, arbetar med narkotikaproblemet efter olika förutsättningar med olika mål och tyvärr alltför sällan i samverkan.

Samhället kan enligt vår uppfattning inte effektivt förebygga missbruket med nuvarande insatser genom olika sektorer. Samhället kan inte heller effektivt bekämpa narkotikabrottslighet genom en sektororganisation. Om detta allvarliga samhällsproblem skall kunna bekämpas fordras ett omtänkande på flera plan.

Enligt vår mening måste nya regler för samarbetet utarbetas, med avsikt att skapa en effektivare och längre gående samverkan mellan berörda myndigheter. Detta krav framstår än mera angeläget i belysning av de inskränkningar i möjligheten till informationsutbyte mellan myndigheter som den nya sekretesslagen leder till särskilt på det sociala området. I första hand måste kommunikationerna mellan polis och kommunernas sociala sektorer förbättras.

Vad som krävs för bekämpning av narkotikaproblemet är en snabb och effektiv organisation som har överblick över hela strukturen och snabbt kan ingripa, utreda, lagföra och följa upp effekterna av sina insatser genom hela kedjan, från inledande insatser i skola, socialvård, polis m. m. till kriminalvård eller narkomanvård och återanpassning i samhället.

Organisationen skall inte strikt behöva följa myndighetsgränser. Den skall snabbt kunna på konsult- eller arvodesbas knyta till sig sakkunskap i form av t. ex. juridisk, medicinsk eller social expertis. Strävan skall vara att komma åt missbruket samtidigt och riktat mot alla delar av strukturens svaga punkter. Sådana insatser skulle snabbt kunna pressa ned bruket och återställa tilltron till samhällets förmåga att tillgodose medborgarnas krav

Vi förordar därför att man snarast tillskapar samordnande organ, lokalt, regionalt och centralt, för ledning av förebyggande och bekämpande av narkotikabruk och narkotikabrottslighet.

I varje kommun måste det bildas grupper, som kontinuerligt följer narkotikafrågan. Förutom polis och sociala myndigheter bör det finnas representanter för Hem och Skola, elevföreningar och så många aktiva ungdoms- och idrottsföreningar som möjligt. Det gäller att slå tillbaka mot narkotikan på bred front, när det ännu finns tid att göra något.

På länsplanet bör motsvarande organisation samordna insatserna för narkotikabekämpning så att inga ärenden "faller mellan stolarna" på grund av traditionella myndighetsgränser.

Vi förordar därför att en sådan länsgrupp bestående av representanter för

polis, åklagare, domstolar, länsstyrelsens socialvårdskonsulent, landstingets sjukvårdsstyrelse, länets hem- och skolaförening samt länsskolnämnden bildas.

Enligt vår mening är de åtgärder som syftar till att samordna insatserna på lokalt och regionalt plan så viktiga att dessa bör prioriteras i särskild ordning. Regeringen bör genom tilläggsdirektiv till den nya narkotikakommissionen ålägga denna att snarast framlägga förslag på dessa områden. Riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd.

Utredningen om narkotikamissbrukets omfattning (UNO) har i sitt nyligen avlämnade betänkande föreslagit att en central myndighet bör få ansvaret för samordningen av olika åtgärder mot narkotikamissbruket. Detta förslag hälsas med tillfredsställelse. Riksdagen bör uttala sig för ett genomförande av utredningsförslaget.

Med stöd av det anförda hemställer vi*

1. att riksdagen uttalar sig mot narkotikamissbruket.
2. att riksdagen uttalar sig för att missbruksvården förbättras i enlighet med vad som anføres i motionen.

Stockholm den 12 januari 1983

STEN SVENSSON (m)

BJÖRN KÖRLOF (m)

* Se även motion 1982/83:268.

